

ШЕВЧЕНКІВСЬКА БІБЛІОГРАФІЯ

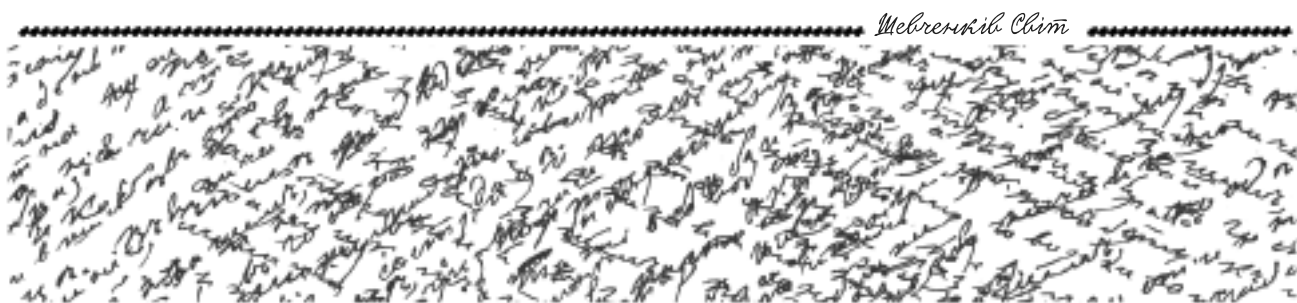
Олег КОЗАК

**БІБЛІОГРАФІЯ
НАУКОВИХ
ПРАЦЬ
МИКОЛИ
ПАВЛЮКА
(1934–2011):**

**До 85-річчя
шевченкознавця**

Миколі Миколайовичу Павлюку 29 липня 2019 р. виповнилося б 85 років... Багато-річний працівник відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України Микола Миколайович Павлюк народився 29 липня 1934 р. у Києві. У 1956 р. закінчив російське відділення філологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Шевченка, упродовж 1956–1959 рр. навчався в аспірантурі Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. Від 1960 р. працював у тому ж Інституті – редактором, з 1966 р. – старшим редактором відділу російської і зарубіжної літератури журналу «Радянське літературознавство», з 1971 р. – молодшим науковим співробітником відділу «дожовтневої» (нової) української літератури, де працював до 1982 р. У 1974 р. блискуче захистив кандидатську дисертацію «Переклади з Т. Г. Шевченка в російському літературному процесі 50–60-х років XIX століття». У 1982–2006 рр. – старший науковий співробітник відділу шевченкознавства.

Микола Павлюк був висококваліфікованим дослідником, ерудованим джерелознавцем, володів шістьма європейськими мовами. Підготував текст і наукові коментарі до 23-го, 24-го, 49-го (у співавторстві) томів Зібрання творів І. Франка в 50 томах, упорядкував том творів П. Гулака-Артемівського і Є. Гребінки у серії «Бібліотека української літератури», збірник «Теория и история литературы» до 100-річчя О. Білецького

(1985), хрестоматію «Історія української літературної критики та літературознавства» (у співавторстві; 1996, кн. 1). Написав ряд статей до «Української літературної енциклопедії».

Головною справою всього наукового життя М. Павлюка було дослідження життя і творчості Тараса Шевченка, його оточення, перекладів поезії. Він написав розділ про Шевченка до колективної монографії «Українська література в російській критиці кінця XIX – початку XX ст.» (1980). У 1959–2004 рр. регулярно виступав із доповідями на наукових шевченківських конференціях. Опублікував у журналі «Радянське літературознавство» низку статей про переклади поезії Шевченка російською, польською, німецькою мовами. Брав діяльну участь в укладанні двотомного «Шевченківського словника» (1976–1977, друге видання – 1978), написав до видання два з половиною десятки статей. М. Павлюк виконав велику роботу з підготовки тексту і наукового коментування 1-го, 2-го томів академічного Повного зібрання творів Тараса Шевченка у дванадцяти томах (1989, 1991; видання не завершено) та 1-го, 2-го, 6-го томів нової, удосконаленої версії видання (2001–2003). Робота М. Павлюка вирізняється текстологічною вивіреністю, повнотою коментаря. Він виступив одним із упорядників і коментаторів збірника «Листи до Тараса Шевченка» (1993). Для видавництва «Дніпро» упорядкував (у співавторстві з В. Бородіним) три видання збірника «Спогади про Тараса Шевченка» (1982, 1988, 2010) українською та російською мовами. Брав участь у міжнародних з'їздах славістів, міжнародних конгресах україністів, симпозиумі «Україна – Австрія» (Київ, Відень) тощо. У проекті «Шевченківська енциклопедія» в шести томах провадив тему «Слов'янські літератури і Шевченко». Кожна наукова розвідка М. Павлюка містить нову інформацію, вводить в обіг доти невідомі архівні документи, і всі вони вирізняються скрупульозністю аналізу, прискіпливою увагою до деталей, виваженістю узагальнень. Науковець упорядкував і прокоментував такі художньо-мистецькі видання творів Тараса Шевченка, як «Кобзар» з ілюстраціями М. Стороженка (Київ: Дніпро, 2004), ««Я так її, я так люблю...»: Вибрані вірші та поеми» (Київ: Либідь, 2004) – з паралельною публікацією творів українською та в перекладі російською.

Окремі видання

1. Переводы из Т. Г. Шевченко в русском литературном процессе 50–60-х годов XIX в.: автореф. дис. ... канд. филол. наук (10.01.03) / Ин-т л-ры им. Т. Г. Шевченко АН УССР. – Киев, 1974. – 27 с. – Библиогр.: с. 26.

Колективні монографії

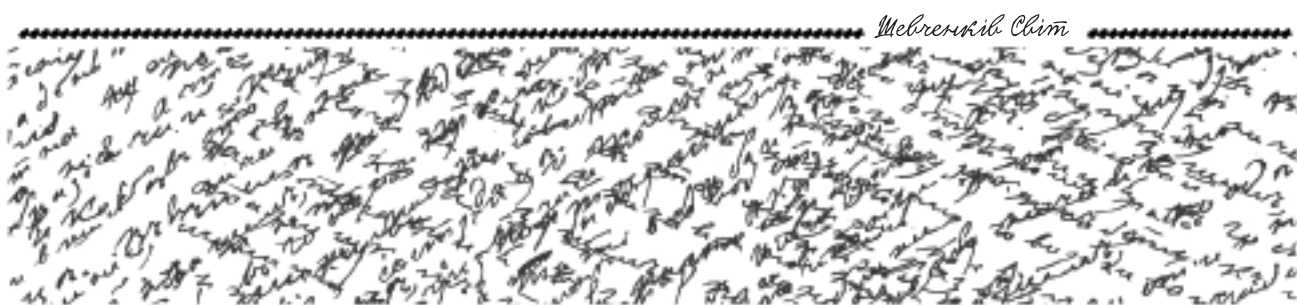
2. Українська література в російській критиці кінця XIX – початку XX ст. / М. М. Павлюк та ін.; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. – Київ: Наук. думка, 1980. – 416 с. – Із змісту: Павлюк М. М. Тарас Шевченко в російській критиці та літературознавстві, – С. 233–290.

3. Питання текстології: Т. Г. Шевченко: зб. наук. пр. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. – Київ: Наук. думка, 1990. – 200 с. – Із змісту: Павлюк М. М. Творча історія циклу «Давидові псалми» і визначення його основного тексту в академічному виданні Т. Г. Шевченка. – С. 46–62; Павлюк М. М. Історія тексту переспівів Шевченка зі «Слова о полку Ігоревім» та принципи їх публікації в академічному виданні його творів. – С. 153–168.

Статті

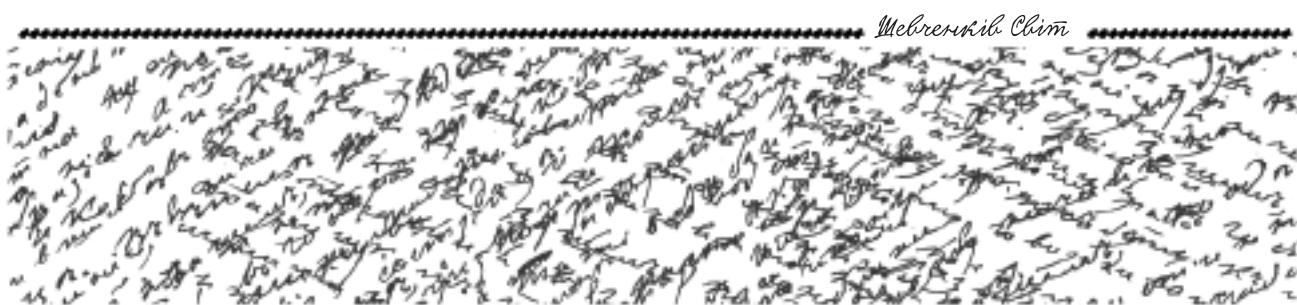
4. Майстерність перекладача: (нове видання «Пана Тадеуша» в перекладі М. Рильського) // Дніпро. – 1956. – № 11. – С. 108–115.
5. З джерел // Вітчизна. – 1958. – № 8. – С. 199–205. – Рец. на кн.: Первомайський Л, З глибини: балади народів світу. – Київ, 1956.
6. Звітують митці України / без підпису // Рад. літературознавство. – 1960. – № 5. – С. 3–8.
7. Провідні ідейні тенденції в ранніх перекладах творів Шевченка на російську мову // Збірник праць восьмої наукової шевченківської конференції. – Київ, 1960. – С. 199–219. – Бібліогр. в прим.
8. Художній переклад епічної формули // Рад. літературознавство. – 1960. – № 6. – С. 108–117. – Бібліогр. в прим.
9. Коли поет вимогливий до себе // Вітчизна. – 1961. – № 4. – С. 205–207.
10. Л. А. Булаховський: (некролог) / без підпису // Рад. літературознавство. – 1961. – № 3. – С. 158.
11. Юбилейная X научная шевченковская конференция // Русская литература. – 1961. – № 4. – С. 235–239.
12. XI шевченківська конференція / М. П. // Рад. літературознавство. – 1962. – № 4. – С. 150–152.
13. Шевченко і російська література // Рад. літературознавство. – 1962. – № 4. – С. 146–149. – Рец. на кн.: Прийма Ф.Я. Шевченко и русская литература XIX в. – Москва; Ленинград, 1961.
14. XII шевченківська конференція / М. П. // Рад. літературознавство. – 1963. – № 3. – С. 157–158.
15. Півстоліття за кафедрою: [А. Назаревський] / співавт. В. І. Кречотень // Рад. літературознавство. – 1963. – № 2. – С. 153–154.
16. Роль українських літераторів XIX ст. у перекладанні творів Шевченка російською мовою // Збірник праць одинадцятої наукової шевченківської наукової конференції / Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1963. – С. 125–139.
17. До історії ранніх перекладів поезії Шевченка німецькою мовою (70-і – початок 80-х років XIX ст.) // Збірник праць дванадцятої наукової шевченківської конференції. – Київ, 1964. – С. 77–90. – Бібліогр. в прим.
18. Павло Грабовський і російські переклади з Шевченка // Рад. літературознавство. – 1964. – № 5. – С. 87–99. – Бібліогр. в прим.
19. Стихотворение Шевченко в переводе шлисербургского узника // Русская литература. – 1964. – № 1. – С. 145–153. – Библиогр. в прим.
20. Шевченко в перекладах ранніх поетів-суриковців (70-80-ті роки XIX ст.) // Рад. літературознавство. – 1964. – № 2. – С. 82–99.
21. Юбилейная шевченковская конференция в Киеве // Известия АН СССР. – Москва, 1964. – Т. 23. Отд. 4. Сер. Литературы и языка. – С. 372–374.
22. Забутий перекладач Шевченка М. Л. Пушкарьов // Рад. літературознавство. – 1965. – № 3. – С. 39–51. – Бібліогр. в прим.
23. О. О. Навроцький – перший український перекладач поеми Руставелі // Рад. літературознавство. – 1966. – № 9. – С. 73.
24. Плещеев як перекладач Шевченка // Рад. літературознавство. – 1967. – № 9. – С. 51–65. – Бібліогр. в прим.
25. Поетичний відгук О. Навроцького на смерть Тургенєва // Рад. літературознавство. – 1968. – № 11. – С. 64–71. – Бібліогр. в прим.
26. Шевченко в оцінці і перекладах М.Л. Михайлова // Рад. літературознавство. – 1969. – № 4. – С. 53–69. – Бібліогр. в прим.
27. XIX шевченківська конференція / М. П. // Рад. літературознавство. – 1970. – № 8. – С. 91–93.
28. До історії полеміки навколо ранніх польських перекладів з Шевченка // Збірник праць сімнадцятої наукової шевченківської конференції / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1970. – С. 221–240. – Бібліогр. в прим.

29. Кілька уточнень до Шевченкового листування: (Т. Шевченко і М. Курочкін) // Рад. літературознавство. – 1970. – № 6. – С. 80–82. – Бібліогр. в прим.
30. XX шевченківська конференція / М. П. // Рад. літературознавство. – 1971. – № 6. – С. 94–95.
31. XIX наукова шевченківська конференція (м. Оренбург та м. Орськ, 18–20 трав. 1970 р.) // Інформаційні матеріали наукової ради з проблеми: «Закономірності розвитку світової літератури в сучасну епоху». – Київ, 1971. – Вип. 4. – С. 36–44.
32. Александр Навроцкий и армянская культура // Исторические связи и дружба украинского и армянского народов. – Ереван, 1971. – Вып. 3.
33. З літературних взаємин оренбурзьких засланців: (Шевченко – Желіговський – Плещеев) // Збірник праць дев'ятнадцятої наукової шевченківської конференції / Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1972. – С. 108–126. – Бібліогр. в прим.
34. Спогади С. Наумова про історію вятського видання «Кобзаря» в російському перекладі С. Дрімцова // Рад. літературознавство. – 1972. – № 3. – С. 82–87. – Бібліогр. в прим.
35. XXI шевченківська конференція / М. П. // Рад. літературознавство. – 1973. – № 5. – С. 95–96.
36. Невідома праця С. Здзярського про поему «Гайдамаки» // Збірник праць двадцяті наукової шевченківської конференції / Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1973. – С. 214–221. – Бібліогр. в прим.
37. XXII шевченківська конференція / М. П. // Рад. літературознавство. – 1974. – № 5. – С. 90–93.
38. [Рецензія] // Рад. літературознавство. – 1974. – № 10 – С. 89–91. – Рец. на кн.: Заславский И.Я. Поэтическое наследие М. Ю. Лермонтова в украинских переводах. – Киев, 1973.
39. Рання творчість П. П. Гулака-Артемовського російською мовою // Рад. літературознавство. – 1976. – № 2. – С. 62–70. – Бібліогр. в прим.
40. Шевченко і Гербель // Збірник праць двадцять першої та двадцять другої наукових шевченківських конференцій / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1976. – С. 153–174. – Бібліогр. в прим.
41. До історії відгуку О. І. Герцена про «Кобзар» Т. Г. Шевченка: (за спогадами М. М. Ге) // Рад. літературознавство. – 1977. – № 9. – С. 26–31.
42. Любов і неспокій ученого: до 80-річчя з дня народж. І. Я. Айзенштока / співавт. Є.А. Кирилюк // Літ. Україна. – 1980. – 11 берез.
43. Від Святослава до «Звуку павутинки»: [про дослідниц. і пер. діяльність пропагандистки укр.-болгар. зв'язків Л. Минкової] // Літ. Україна. – 1982. – 25 листоп.
44. До вивчення мемуарних джерел біографії Шевченка // Збірник праць двадцять п'ятої наукової Шевченківської конференції / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1983. – С. 135–141. – Бібліогр. в прим.
45. Н. Гоголь и П. Гулак-Артемовский // Тезисы докладов вторых Гоголевских чтений, посвященных 175-летию со дня рождения писателя / Полтав. гос. пед. ин-т им. В. Г. Короленко и др. – Полтава, 1984. – С. 110–112.
46. Джерела відомостей Шевченка про «Слово о полку Ігоревім» на засланні // Теория и история литературы: (к 100-летию со дня рождения акад. А.И.Белецкого): (Сб.) / Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УССР. – Киев, 1985. – С. 220–228. – Бібліогр. в прим.
47. П. Ф. Охріменко – один а перших радянських перекладачів Шевченка // Збірник праць двадцять шостої наукової Шевченківської конференції / Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР. – Київ, 1985. – С. 119–126. – Бібліогр. в прим.
48. Концепция художественного перевода в литературном и научном наследии И. Франко // Иван Франко и мировая культура: тезисы докл. межд. Симиозиума / АН УССР. Ін-т общественных наук и др. – Киев, 1986. – С. 207–209.
49. Чергова конференція шевченкознавців: [огляд матеріалів XXVII наук. шевченк. конф., м. Сімферополь, 1986 р.] // Літ. панорама. 1986: щорічник. – Київ, 1986. – С. 171–175.
50. «Нам треба голосу Тараса» // Друг читача. – 1988. – 26 трав. – Рец. на кн.: «В сім'ї вольній новій». – Київ: Рад. письменник, 1988.

51. Наукові основи персональної текстології: (на матеріалі творчості Т. Г. Шевченка) / співавтори: В. С. Бородин, В. К. Житник // X міжнародний з'їзд славістів, м. Софія, жовт. 1988 р.: слов'янські літератури: доп. / АН УРСР. Укр. ком. славістів, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 1988. – С. 74–97. – Бібліогр. в прим.
52. Від «Давидових псалмів» до «Заповіту» // Т. Г. Шевченко і Переяславщина: тези доп. і повідомл. міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. 145-річчю написання «Заповіту» та 150-річчю виходу «Кобзаря», 13-15 груд. 1990 р. / Переяслав-Хмельницьк, філ. КДПІ ім. О. М. Горького та ін. – Переяслав-Хмельницький, 1990. – С. 255–256.
53. П. Гулак-Артемівський з погляду текстології // Слово і Час. – 1990. – № 1. – С. 45–51. – Бібліогр. в прим.
54. Слідами Шевченкових мандрів // Нар. творчість та етнографія. – 1992. – № 2. – С. 84–86. – Рец. на кн.: Шовкопляс Г. М. За покликком серця: пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т. Г. Шевченка / Г. М. Шовкопляс, І. Г. Шовкопляс. – Київ, 1990.
55. Вірші Я. Коллара та М. Костомарова про слов'янське єднання // Слово і Час. – 1993. – № 12. – С. 3–8.
56. Поетика циклу Т. Шевченка «Давидові псалми» // XXX наукова шевченківська конференція, 27–30 квіт. 1993 р.: тези і матеріали / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН України та ін. – Донецьк, 1993. – С. 67–70.
57. Інтерпретація поезії Шевченка на землях Австро-Угорщини // Українська література в Австрії, австрійська – в Україні: (Матеріали міжнар. симпозиуму) / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН України. – Київ, 1994. – С. 28–34.
58. Псалтир у поезії Т. Шевченка періоду «трьох літ» // XXXI наукова шевченківська конференція, 9–11 берез. 1994 р.: матеріали / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН України та ін. – Луганськ, 1994. – С. 184–188.
59. Інтерпретація Псалтиря в поезії Т. Шевченка // Українська література в системі літератур Європи і Америки (XIX – XX ст.): зб. ст. / Ін-т л-ри ім. Т. Шевченка НАН України. – Київ, 1997. – С. 63–94. – Бібліогр. в прим.
60. Володимир Даль і Тарас Шевченко: збіги й розбіжності: (сучас. стан вивчення) // Вісник / Луган. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Луганськ, 2001. – Вип. 7: Іноземна філологія. – С. 116–122.
61. На кого показує пальцем Шевченко?: репліка [на публікацію «Українською газетою» від 1 березня 2001 р. про видання «Науковою думкою» фототипного вид. альбому 1845 р. Т. Шевченка] // Літ. Україна. – 2001. – 15 берез.
62. Семінар навколо книги Михайлини Коцюбинської «Зафіксоване і нетлінне»: [Виступи учасників семінару: М. Павлюк та ін.] // Дух і Літера. – 2002. – № 9/10. – С. 187–201.
63. Шевченко очима японського історика: [про ст. Казуо Накаї «Тарас Шевченко і Російська імперія», надрук. у зб. «Новый мир в истории России» (М., 2001)] // Слово і Час. – 2002. – № 7. – С. 87–88.
64. Біблійні епіграфи в поемах Шевченка як знакова система // [Збірник праць]: матеріали тридцять четвертої наукової шевченківської конференції, (24–26 січня 2001 року): у 2 кн. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України та ін. – Черкаси, 2003. – Кн. 1. – С. 139–146.
65. Гідний учень корифеїв // Слово і Час. – 2003. – № 3. – С. 80–82. – Рец. на кн.: Славінський М. Заховаю в серці Україну. – Київ, 2002.
66. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України: 1926 – 2001: сторінки історії, 75 / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Київ: Наук. думка, 2003. – 589 с. – Із змісту: Шевченкознавство / М. Павлюк та ін. – С. 170–267; Павлюк М. До історії бібліотеки Інституту. – С. 429–432.
67. «Критик і доба...»: [виклад виступів на засіданні клубу «Академічні бесіди», присвяч. 90-літтю Л. Новиченка: М. Павлюк та ін.] / підготувала О. Поліщук // Слово і Час. – 2004. – № 12. – С. 81–86.
68. Біблійні та фольклорні ремінісценції у вірші Шевченка «І Архімед, і Галілей...» // Тарас Шевченко і народна культура: зб. пр. Міжнар. 35-ї наук. шевченк. конф., 20–22 квіт. 2004,

м. Черкаси: 190-річчю з дня народж. Т. Г. Шевченка присвячується: у 2-х кн. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Черкаси, 2004. – Кн. 1. – С. 61–66.

69. Із гумором про серйозне // Спадщина: літ. джерелознавство. Текстологія / Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Київ, 2004. – Т. 1: Пам'яті Миколи Сиваченка. – С. 43–46.

70. Лист до редакції [щодо некоректної статті Г. Аврахова про публікацію присвячених Шевченкові спогадів Я. Полонського] // Слово і Час. – 2004. – № 7. – С. 96.

71. Шевченко та Айвазовський // Відкритий архів: щорічник матеріалів та досліджень з історії модерної укр. культури / Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики. – Київ, 2004. – Т. 1. – С. 125–134. – Бібліогр. в прим.

72. Творчий подвиг петербурзького шевченкознавця Петра Жура // Шевченковский Петербург: материалы 4-го Международного семинара, 11-14 мая 2004 года: К 190-летию со дня рождения Т. Г. Шевченко / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України и др. – СПб., 2005. – С. 72–77.

73. Час, доба, наука, літературознавство.: [виступи на засіданні учасників клубу «Академічні бесіди», присвяч. 120-річчю від дня народж. О. Білецького: М. Павлюк та ін.] / підготувала О. Поліщук // Слово і Час. – 2005. – № 7. – С. 80–88.

74. Із Соломією Павличко – вулицями старого Києва // Спогади про Соломію Павличко. – Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2006. – С. 212–213.

Редагування та упорядкування

75. Франко І. Зібрання творів: у 50 т. / Ін-т л-ри ім. Т. Шевченка АН УРСР. – Київ: Наук. думка, Т. 23: драматичні твори / упоряд. та комент. М. М. Павлюка. – 1979. – 391 с.

Т. 24: драматичні твори / упоряд. та комент. М. М. Павлюка. – 1979. – 447 с.

Т. 49: листи (1886–1894) / упорядк. та комент.: М. М. Павлюк та ін. – 1986. – 810 с.

76. Спогади про Тараса Шевченка: зб. / упоряд. та приміт. В. С. Бородіна і М. М. Павлюка. – Київ: Дніпро, 1982. – 547 с.: іл.

77. Гулак-Артемівський П. П. Поетичні твори. Гребінка Є. П. Поетичні твори. Повісті та оповідання / АН УРСР; упоряд. і прим. М. М. Павлюка. – Київ: Наук. думка, 1984. – 606 с. – (Бібліотека української літератури. Дожовтнева українська література).

78. Воспоминания о Тарасе Шевченко / сост. и примеч. В. С. Бородіна, Н. Н. Павлюка. – Киев: Дніпро, 1988. – 606 с.: ил.

79. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. – Київ: Наук. думка, 1989–1993.

Т. 1 / упоряд. і автори комент.: М. Павлюка та ін. – 1989. – 526 с.

Т. 2 / упоряд. і автори комент.: М. Павлюка та ін. – 1991. – 590 с.

80. Листи до Тараса Шевченка / упоряд. та комент.: М. М. Павлюк та ін. – Київ: Наук. думка, 1993. – 382 с.

81. Історія української літературної критики та літературознавства: навч. посібник для студентів філол. фак. вищ. навч. закладів: хрестоматія: у 3 кн. / упоряд.: М. М. Павлюк та ін. – Київ: Либідь, 1996. – Кн. 1. – 416 с.

82. Жур П. Труді і дні Кобзаря / вступ. ст.: «Дорогами Шевченка йшов до України...» М. М. Павлюка; наук. ред. та укр. пер. М. М. Павлюка та В. О. Судак; післясл.: «Віхи життя і творчості П. В. Жура» М. М. Павлюка. – Київ: Дніпро, 2003. – 518 с. – Бібліогр. в прим. – (Сер. Бібліотека Шевченківського комітету).

83. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Київ: Наук. думка, 2001–2003.

Т. 1: поезія / упоряд. і автори коментарів: М. Павлюка та ін. – 2001. – 782 с.

Т. 2: поезія / упоряд. і автори коментарів: М. Павлюка та ін. – 2001. – 782 с.

Т. 6: Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Шевченком або за його участю / упоряд. та комент. М. М. Павлюка та ін. – 2003. – 629 с.

84. Шевченко Т. Кобзар / упоряд. текстів та прим. М. Павлюк. – Київ: Дніпро, 2004. – 327 с.: іл.

85. Шевченко Т. «Я так її, я так люблю...»: вибр. вірші та поеми / упорядкув. та прим. М. Павлюка. – Київ: Либідь, 2004. – 704 с.: іл. – Укр. та рос. мовою.
86. Спогади про Тараса Шевченка / укладання і прим. М.М. Павлюка та ін. – Київ: Дніпро, 2010. – 608 с.
87. Шевченко Т. Кобзар / упоряд. текстів та прим. М. Павлюка. – Київ: Дніпро; Просвіта, 2010. – 386 с.: іл.
88. Шевченко Т. Кобзар / упоряд. текстів, прим. М. Павлюка. – Київ: Дніпро, 2010. – 344 с.
89. Спогади про Тараса Шевченка / укладання і прим. М. М. Павлюка та ін. – Київ: Дніпро, 2011. – 608 с.

Інтерв'ю

90. Дзвонкова криниця: [Т. Шевченко у Києві] / інтерв'ю взяв В. Марусик // Вечірній Київ. – 1989. – 30 трав.

